

*Migrationsbeslut i ärenden rörande
personer som söker skydd från Afghanistan
– en kartläggning*

Utgiven av Flyktinggruppernas riksråd, FARR, augusti 2024.

Granskningen har utförts av FARR:s styrelsemedlemmar
Jasmine Qasbegi, Pomme Corvellec och Terje Holmgren samt
volontärer från Rosenjuristerna Alice Urhagen och Astrid Ekström.

Textbearbetning Sofia Häyhtiö, grafisk form Kirsti Haugsand Wennerholm.

Innehållsförteckning

<i>Inledning</i>	2
Bakgrund och syfte med kartläggningen	2
Afghanistan – Talibanernas maktövertagande och de facto regering	3
Generellt angående skyddsbedömningar av asylsökande från Afghanistan	3
<i>Bedömningar av skydd, exempel, reflektioner och kritik</i>	5
Skyddsbedömningar av asylsökande personer som konverterat eller är ateister	5
Skyddsbedömningar av asylsökande personer som är västerniserade	7
Skyddsbedömningar av asylsökande personer tillhörande minoriteten hazara	9
Skyddsbedömningar av asylsökande kvinnor/flickor	11
Omprövning av gamla hotbilder	13
Fråga om tillförlitligheten vid andrahandsuppgifter och spekulationer	14
<i>Avslutande kommentarer</i>	17

Migrationsbeslut i ärenden rörande personer som söker skydd från Afghanistan – en kartläggning

Inledning

Bakgrund och syfte med kartläggningen

Asylsökande i Sverige har under många år till en betydande del varit afghanska medborgare. Sedan 70-talet har den politiska situationen i Afghanistan genomgått hastiga och radikala förändringar, från Sovjetunionens invasion till talibanernas maktövertagande 2021.

Det är viktigt för sökande som riskerar att utvisas till Afghanistan att få kännedom om hur asylskäl har bedömts efter talibanernas maktövertagande 2021. Det finns även ett värde för oss som frivilligorganisation att ha dessa kunskaper för att kunna föra en dialog med Migrationsverket om praxis samt att informera politiker och allmänhet om rättsläget.

Vid FARR:s årsmöte 2022-03-27 beslutades därför att tillsätta en arbetsgrupp för att gå igenom asylbeslut som rör personer från Afghanistan.

Denna kartläggning inleddes med att granska 100 domar från migrationsdomstolarna, därefter begärdes 182 beslut ut från Migrationsverket och granskades. Det är besluten från Migrationsverket som behandlas i denna rapport. Vid tre tillfällen har arbetsgruppen fört samtal med asylrättsjurister, aktiva i civilsamhället, för att fördjupa kunskap och frågeställningar kring de asylärenden vi granskat.

Rapporten syftar till att granska hur bedömningar görs i afghanska medborgares asylansökningar i första instans i Sverige, efter den förra regimens fall och

talibanernas maktövertagande i juli 2021. Rapporten syftar till att visa vilka juridiska överväganden som görs, hur besluten motiveras och hur talibanernas maktövertagande i juli 2021 påverkat utfallen i ärendena. Rapporten syftar till att bidra med kunskap gällande skyddsbedömningarna i afghanska medborgares asylansökningar under 2022, året efter talibanernas maktövertagande.

Valet av vilka kategorier/omständigheter som har kartlagts har växt fram under arbetets gång och i samtal med aktiva asylrättsjurister. De kartlagda kategorierna/omständigheterna är: Kön, ålder, konvertering, västernisering, hotbild från talibanregimen, tillhörighet till minoriteten hazarer, existensen av manligt nätverk för kvinnor som söker skydd, Migrationsverkets bedömning av gamla asylskäl samt Migrationsverkets resonemang i fråga om andrahandsuppgifter/spekulationer.

Kartläggningen är begränsad både i sitt omfång och i sin analys. Målet är att producera kunskap som kan vara till gagn för enskilda som söker skydd samt utgöra underlag för asylrättsrörelsens arbete. Inom flera områden når rapporten inte längre än till att väcka nya frågor som skulle behöva besvaras.

Granskningen har utförts av FARR:s styrelsemedlemmar Jasmine Qasbegi, Pomme Corvellec och Terje Holmgren samt volontärer från Rosenjuristerna Alice Urhagen och Astrid Ekström. Textbearbetning Sofia Häyhtiö, grafisk form Kirsti Haugsand Wennerholm, medarbetare i FARR.

Afghanistan – Talibanernas maktövertagande och de facto regering

Afghanistan är ett land som har plågats av stridigheter och konflikt under många decennier. Ofta har andra stater blandat sig i konflikten och utövat maktanspråk i landet. För mer läsning om landets historia kan vi rekommendera till exempel Svenska Afghanistankommitténs redogörelser.¹

Talibanrörelsen bildades i början av 90-talet och blev snabbt en viktig aktör som kom att kontrollera stora delar av Afghanistan. År 1996 tog talibaner makten i landet efter ett inbördeskrig. Talibanerna hade makten fram till 2001 då USA invaderade Afghanistan. Efter USA:s invasion skapades en provisorisk administration som sedan övergick till en afghansk regering med internationellt understöd, bland annat av amerikanska trupper.²

När amerikanska och internationella styrkor drog sig tillbaka från Afghanistan under sommaren 2021, avancerade talibanstyrkorna snabbt och tog åter kontroll över landet. Under de första veckorna i augusti 2021 tog talibanerna kontroll över de flesta provinshuvudstäder i Afghanistan och den 15 augusti 2021 gick deras styrkor in i huvudstaden Kabul.

När den afghanska regeringen kollapsade utlyste talibanerna en ny regering i landet. Även om den nuvarande talibanstyrda regeringen i Afghanistan inte erkänns internationellt är det de facto den här regeringen som styr landet.³

Generellt angående skyddsbedömningar av asylsökande från Afghanistan

Sveriges beslut avseende skyddsbehov för personer som söker skydd från Afghanistan skiljer sig från övriga Europas. Uppgifter från EU:s statistikbyrå Eurostat visar att Sverige under 2022 beviljade 1 485 afghaner uppehållstillstånd av 3 170 asylansökningar, det vill säga 47 procent positiva beslut. I Tyskland var statistiken 96 procent, Spanien 99 procent, Italien 96 och Grekland 85 procent, Österrike 94 procent, Schweiz 97 procent och Nederländerna 99 procent.⁴ Jämförelseperioden har avgränsats till 2022 eftersom besluten som granskas i denna kartläggning är från 2022.

Skillnaderna i bedömning har länge funnits och tycks inte bero på att olika kategorier av asylsökande från Afghanistan har sökt asyl i olika länder. Detta avspeglas i att flera tusen personer som fått avslag i Sverige under de senaste åren senare har beviljats uppehållstillstånd med flyktingstatus i andra EU-länder, främst i Frankrike.

1 <https://sak.se/lar-kanna-afghanistan/>

2 <https://sak.se/lar-kanna-afghanistan/historia/>

3 <https://sweref.org/flyktingkapsbedomningar-i-forsta-instans/>

4 https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_asydcfsta__custom_10326552/default/table?lang=en

och

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_asydcfsta__custom_10326584/default/table?lang=en

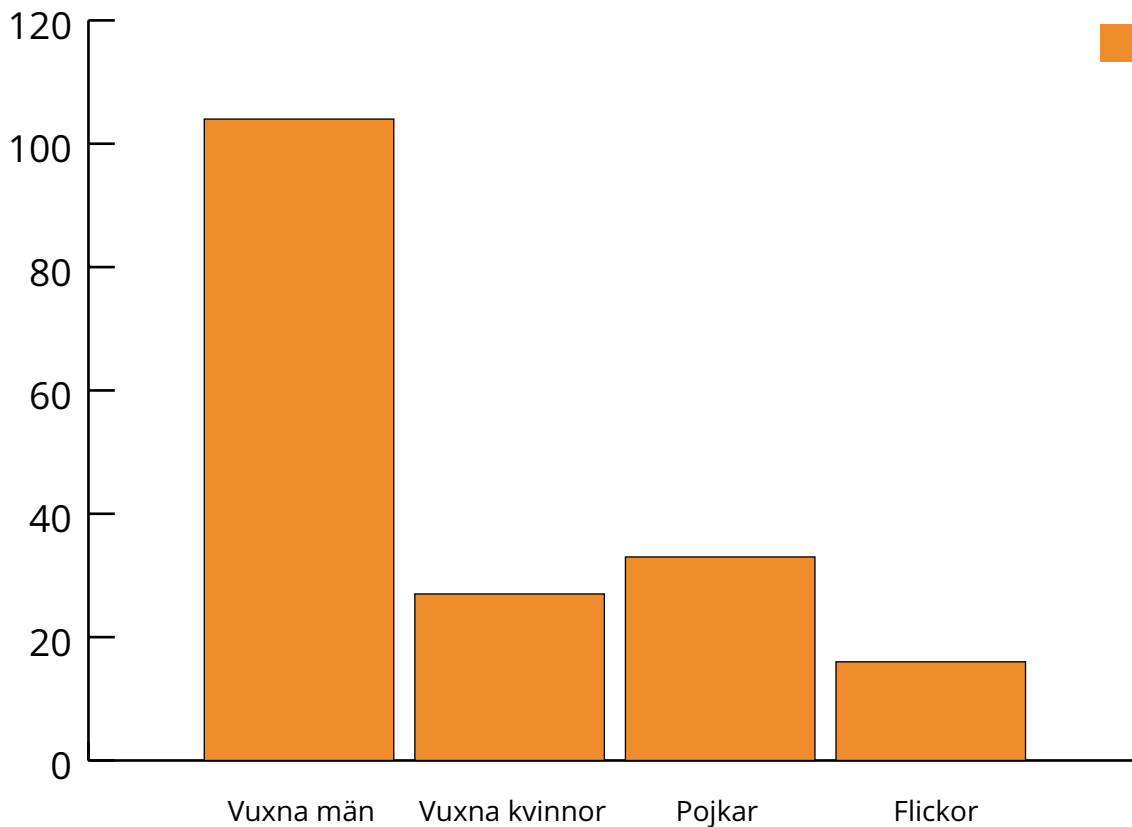

Diagram 1

Fördelning av de sökande i besluten på kön och barn/vuxna.

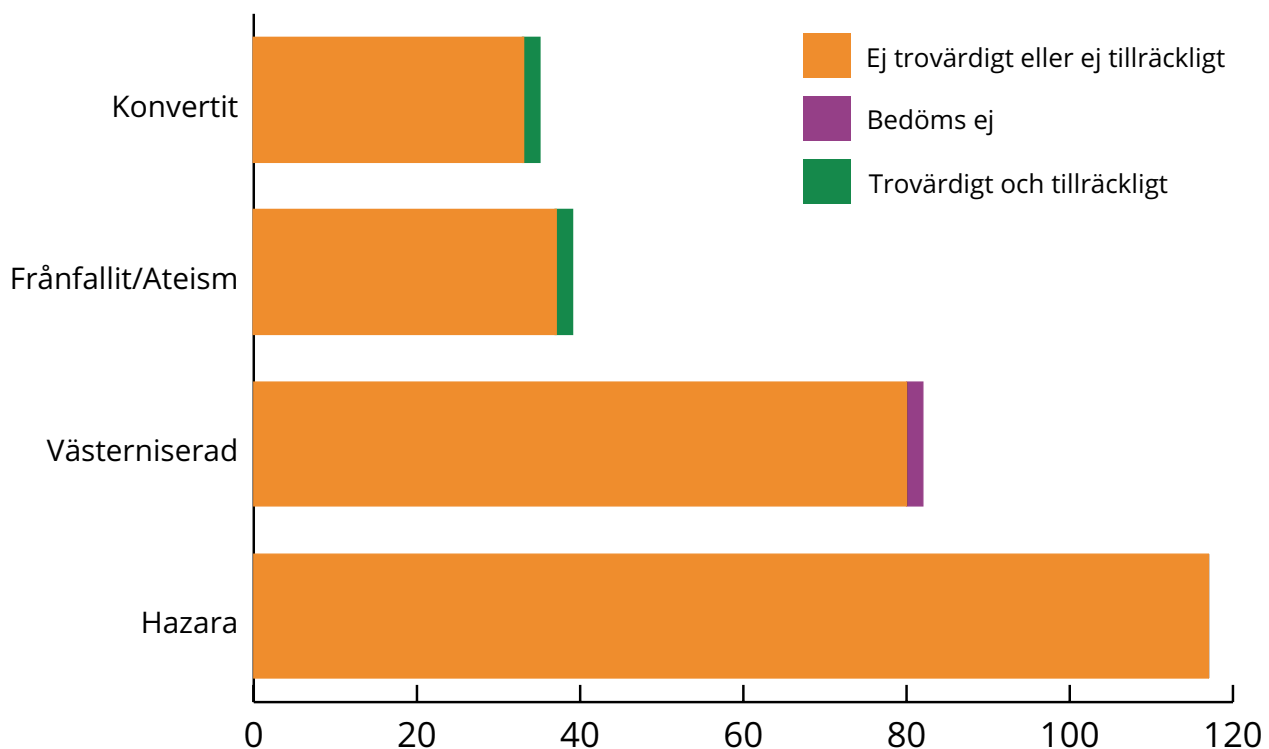

Diagram 2

Frekvens i materialet av några återopade grunder och om den sökande bedömts trovärdig samt behovet av skydd bedömts vara tillräckligt stort.

Bedömningar av skydd, exempel, reflektioner och kritik

Skyddsbedömningar av asylsökande personer som konverterat eller är ateister

Bakgrund

Redan innan talibanernas maktövertagande var konversion olagligt och kunde bestraffas med döden, även om det mellan talibanregimens fall 2001 och 2020 inte meddelades någon dödsdom med denna grund.⁵ Innan talibanernas maktövertagande var även ateism förbjudet och kunde straffas med döden för män och med frihetsberövande för kvinnor.⁶ Migrationsverket såg konversion/ateism som en skyddsgrundande omständighet även innan maktövertagandet, om det gjordes trovärdigt att det fanns en vilja att leva öppet med sin tro/icke-tro. Idag riskerar kristna och icke-troende fortfarande döden om de ger uttryck för sina åsikter eller blir upptäckta av regimen.⁷

Exempel på bedömningar och argumentation i Migrationsverkets beslut

Av de beslut vi tagit del av är ateism, konversion och frånfallande från islam vanligt uppgivna grunder, men det är ovanligt att Migrationsverket bedömer de sökandes berättelser som trovärdiga. Sammanlagt har 77 personer åberopat någon av de grunder som rör trosuppfattning eller frånvaro av sådan. Endast åtta personer har bedömts som trovärdiga i denna del. Att det är en så liten andel som bedöms som trovärdiga gör det till en viktig faktor att granska. Bland de

granskade besluten är det ungefär lika många konvertiter (35 stycken) som ateister/personer som frånfallit (42 stycken), som ansöker om skydd. Av de åtta personer som ansetts vara trovärdiga har sex stycken varit ateister/personer som frånfallit medan endast två personer varit konvertiter.

I samtliga ärenden där en person gjort skyddsgrunden trovärdig har detta lett till flyktingstatus, med undantag för ett fall.⁸ Där bedömer Migrationsverket sökandens uppgifter om att denne tar avstånd från religion och varken är kristen eller muslim, och att religionen inte har någon plats i sökandens liv, som tillförlitliga. Detta ansågs dock inte tillräckligt för att uppnå flyktingstatus, och omständigheten bedömdes snarare som ett uttryck för västernisering än att det grundade sig i religiös övertygelse. Utöver detta undantag har de flesta fått avslag med motiveringen att deras religiösa övertygelse inte är genuin och personlig utan att sökanden vill slippa utföra religiösa plikter i vardagen. Detta är en standardformulering som återkommer i många av de granskade besluten. Nedan följer ett exempel på en vanlig motivering. "Vid sammantagen bedömning anser Migrationsverket att du inte gjort sannolikt att din ateism grundar sig på en genuin övertygelse, som kan likställas med en religion. Det finns därmed ingen skyddsvärd övertygelse som kräver att ditt levnadssätt avviker från normen i Afghanistan."⁹ I ett ärende har Migrationsverket skrivit: "Migrationsverket bedömer att din inställning till religion och islam har att göra med att du har tagit avstånd från de religiösa plikter och tvång som ett utövande enligt islam kan innebära i vissa samhällen, snarare än att du har en personlig och genuin ateistisk livsåskådning."¹⁰

Att sökanden lämnat vaga eller detaljfattiga uppgifter om sin övertygelse har i nästan alla beslut som granskats gjort att personen inte ansetts vara trovärdig i denna del. Här följer en vanligt förekommande motivering i beslut. "Sammanfattningsvis grundande

5 Norge. Landinfo, *Temanotat Afghanistan: Situationen för kristne konvertitter*, 2020-10-09

6 Migrationsverket, Lifos. Center för landinformation och landanalys inom migrationsområdet, *Temareport: Afghanistan – Kristna, apostater och ateister* (version 1.0), 2017-12-21

7 Danmark. Udlændingestyrelsen, *Afghanistan – Taliban's impact on the population*, 2022-07-01

8 MV_180

9 MV_113

10 MV_139

Migrationsverket sin bedömning på att du hade lämnat vaga och detaljfattiga uppgifter rörande din känslomässiga och personliga utveckling vilket föranledde din konversion, och att du inte på ett djupgående vis kunnat redogöra för din övertygelse.”¹¹

Ett stort antal sökande har till stöd för sin sak lämnat in dopbevis och intyg på deltagande i religiösa aktiviteter, såsom bibelskola och aktivt deltagande i gudstjänster. Denna sorts bevisning har, trots att den ofta varit mycket omfattande, inte ensamt bedömts vara tillräcklig för att visa att personen konverterat av en genuin och personlig övertygelse. Det har i nästintill alla granskade ärenden inte heller varit tillräckligt för att personen ska anses riskera en tillskriven religiös övertygelse. Detta trots att en begränsad krets av familj och vänner i Afghanistan känner till konverteringen och dessutom ifrågasätter eller inte godtar denna. I de beslut vi granskat har det varit vanligt förekommande att sökanden lagt ut material på sociala medier som uttrycker personens religiösa ställningstagande. Detta har dock inte räckt för att personen ska anses riskera förföljelse på grund av tillskriven religiös övertygelse, om det inte lett till mycket stor spridning eller allvarliga hot. Ett exempel på sådan motive-ring från Migrationsverket är ”Sökanden har vid två tillfällen lagt ut kristet material på Facebook, men verket konstaterar att det inte framkommit att detta lett till hot och att inläggen inte fått någon nämnvärd spridning som kan föranleda en tillskriven religiös uppfattning.”¹²

Även hur fort en person genomfört sin konvertering eller övergång till ateism har kunnat påverka trovärdighetsfrågan. Att den inre processen med att konvertera gått snabbt och att personen ifråga varit säker på vad denne vill tycks i vissa fall tolkas som ett tecken på att djupa och seriösa funderingar saknats och att övertygelsen därför inte är genuin. I de fall då det gått en viss tid innan sökanden berättat för Migrationsverket om sin tro/icke-tro har även det påverkat trovärdigheten negativt om personen i fråga inte haft ”en godtagbar förklaring”. Nedan följer ett exempel på en sådan formulering. ”Du kom till insikt att du var ateist under hösten 2020. Det har varit en gradvis process att lämna islam. Det var först i samband med att du sökte asyl i augusti 2021 som det kom till svenska

myndigheternas kännedom att du är ateist. Mot bakgrund av detta finns det viss anledning att påkalla trovärdighetsfrågan extra i ditt ärende.”¹³

I de beslut kartläggningen granskat har det även varit relativt vanligt att tatueringar med religiösa/icke-religiösa motiv vägts in i bedömningen av risken för tillskriven religiös uppfattning. I samtliga av dessa fall har dock bedömningen gjorts att den typen av tatueringar inte utgör hinder för utvisning, även i de fall då Migrationsverket bekräftar att motivet ses som en kränkning mot islam eller är en ateistisk eller kristen symbol. En vanligt förekommande motivering är att tatueringarna kan döljas med kläder eller, när detta inte går, tas bort innan avresa till Afghanistan. Personen i fråga förväntas alltså kunna ta bort och dölja tatueringar med innehåll som kan föranleda förföljelse.¹⁴

Reflektion och kritik

Det är anmärkningsvärt få personer som bedöms vara trovärdiga i sin konvertering/frånfalle från sin tro. Det har sedan länge funnits kritik mot godtyckliga och rättsosäkra bedömningar av konversion/frånfalle från sin tro.¹⁵

Denna kartläggning visar att det fortsatt är försvinnande få som bedöms som trovärdiga i sin konvertering och att det fortsatt finns anledning att undersöka dessa trovärdighetsbedömningar.

11 MV_68

12 MV_68

13 MV_113,

14 MV_113, MV_139, MV_68

15 Maria Gustin Bergström mfl, *Konvertitutredningen – Rapport om Migrationsverkets hantering av konvertiters asylprocess*, 2019, hämtad på <https://www.pingst.se/wp-content/uploads/2021/06/konvertitutredningen.pdf> (2024-03-24), se även *Den onödiga flyktingkrisen*, Jan Stattin, *Mänskliga rättigheter och avfall från ”den rätta muslimska tron” i Den onödiga flyktingkrisen – rättssäkerheten, civilsamhället och flyktingarna* 2015-2021, hämtad på <https://onodigaflyktingkrisen.se/2021/03/25/4-7-aven-for-ateister-ar-afghanistan-ett-farligt-land/> (2024-03-24)

Det är även anmärkningsvärt att inte Migrationsverket bedömer att fler riskerar att tillskrivas avvikande trostillhörighet. I april 2022 publicerade EUAA (The European Union Agency for Asylum) den rättsliga vägledningen *Country Guidance: Afghanistan*. I vägledningen framhålls bland annat att denna grupp riskerar skyddsgrundande behandling. I vägledningen lyfts även den låga tolerans som finns mot kritik av islam samt att talibanerna har haft en tendens att tillämpa sharia mer strikt allt eftersom att de får mer kontroll över ett område.¹⁶ Sammantaget ställer rapportförfattarna sig därför starkt kritiska till att i princip ingen från denna kategori (konvertiter/ateister) skydds sökande kan anses riskera att tillskrivas religiös tillhörighet som kan leda till skyddsgrundande behandling.

Den senaste landinformationerna gällande tatueringar är från 2017, men får anses vara en relativt utdaterad rapport, och även där konstateras att permanenta tatueringar är förbjudet enligt islamisk lag (vilken idag är tillämplig i Afghanistan). Många i det afghanska samhället anser att tatueringar är oislamiska. Kartläggningen har visat att Migrationsverket i flera beslut inte gör någon riskbedömning då sökande har tatueringar, utan hänvisar istället till borttagande av tatuering eller att man kan täcka över/ändra den. Att hänvisa en person till borttagande av tatuering bör anses som ett påtvingat kroppsligt ingrepp.

Vid granskningen av dessa beslut är det tydligt att sambandet mellan konversion/frånfalle från sin tro och västernisering är betydande. Av EUAA:s riktlinjer framgår att omständigheter som påverkar risknivån kan samverka och ligga till grund för skyddsgrundande behandling. Dessa omständigheter kan till exempel vara att individer som uppfattas som "västlandsorienterade" samt individer som uppfattas ha brutit mot moraliska och/eller samhälleliga normer. Rapportförfattarna efterlyser att dessa samband beaktas i Migrationsverkets skyddsbedömningar.¹⁷

¹⁶ Se https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2022-10/2022_Guidance_Note_Afghanistan_SV.pdf samt, <https://euaa.europa.eu/country-guidance-afghanistan-2022>

¹⁷ Se https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2022-10/2022_Guidance_Note_Afghanistan_SV.pdf

Skyddsbedömningar av asylsökande personer som är västerniserade

Bakgrund

Det saknas en definition av begreppet västerniserad. Västernisering är inte en flyktinggrund; däremot kan en person som betraktas som västerniserad och normbrytande vara flykting på grund av politisk eller religiös uppfattning, eller i kombination med flera skyddsgrunder.

I EUAA:s (The European Union Agency for Asylum) rättsliga vägledning, *Country Guidance: Afghanistan* pekas personer ut som enligt talibanerna bryter mot moraliska och religiösa normer, anses oislamiska eller oafghanska, är västerniserade eller på annat sätt ifrågasätter talibanernas tolkning av islam som särskilda riskprofiler och därmed kan riskera förföljelse i Afghanistan.¹⁸

Landinformation bekräftar att personer som har västerländska värderingar och återvänder från länder i väst möts med misstänksamhet och riskerar stigmatisering från sin omgivning. En person som återvänder och som uppfattas som västerländsk kan riskera hot från myndigheter, men även från familjemedlemmar och grannar.¹⁹ Afghaner som identifierar sig med västerländska värderingar har också blivit måltavlor för väpnade grupper då de ansetts vara "otrogna" eller stödja den tidigare regeringen.²⁰

Rörande allmänhetens inställning till personer som uppfattas som västerniserade skriver en österrikisk forskare följande: "[M]any Afghans who return from the West certainly are viewed with suspicion, and the degree to which they experience this depends upon

¹⁸ Se https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2022-10/2022_Guidance_Note_Afghanistan_SV.pdf s 23, samt, <https://euaa.europa.eu/country-guidance-afghanistan-2022> Rubrik 2.9

¹⁹ https://euaa.europa.eu/sites/default/files/Country_Guidance_Afghanistan_2020_0.pdf s 80 f

²⁰ European Union Agency for Asylum. EUAA, *Afghan nationals perceived as 'Westernised'* [Q19], 2020 s. 9

where they are from and their social class. (i.e. someone from Kabul would have an easier time than someone from Jalalabad, someone from an educated class that has sent a lot of people to study in the West would have an easier time than someone who was a farmer). A lot of this has to do with fear about possible conversion. This level of suspicion can, among certain areas, even be elevated when someone has simply spent time with foreigners.”²¹

Det finns dokumenterade fall av angrepp från allmänheten mot personer som uppfattats som att de agerat i strid med viktiga normer i Afghanistan på så sätt att de västerniserats. Angreppen har omfattat allvarliga hot, misshandel och mord.²² Talibanrörelsen betraktar personer som rest till Europa eller på annat sätt haft samröre med västmakterna som misstänkta kollaboratörer och ett flertal fall av riktade angrepp på grund av sådana anklagelser har dokumenterats.²³

Exempel på bedömningar och argumentation i Migrationsverkets beslut

I majoriteten av ärenden som har granskats har de sökande åberopat att de har västerniserats och att de därför fruktar förföljelse i Afghanistan. De sökande har åberopat att de fruktar att bli misstänkliggjorda eftersom de har ett tankesätt och en livsstil (ibland även ett utseende, exempelvis tatueringar) som upplevs som normbrytande i Afghanistan.

I många fall bedömer Migrationsverket att det inte framkommit någon konkret omständighet som tyder på att den sökande riskerar att utsättas för förföljelse eller annan skyddsgrundande behandling på grund av vistelsen i Sverige. Man menar att det faktum att den sökande efter en längre tids vistelse i Sverige anpassat sig till ett västerländskt levnadssätt inte är en sådan grundläggande egenskap hos en individ som

är oföränderlig och som en person inte kan förväntas dölja. Enligt Migrationsverket ska man kunna återanpassa sig till det afghanska samhället och att det ankommer på personen att anpassa sig till hemlandets kulturella seder och bruk. I ett ärende där den sökande, en ung man som varit i Sverige sedan 2015, åberopat att hen riskerar förföljelse på grund av att hen har konverterat till kristendom och västerniserats samt på grund av hen är hazar, har Migrationsverket gjort följande bedömning: ”Det har även framförts att du, genom din tillvaro i Sverige, skulle ha tillvant dig vid kulturen på ett sådant sätt att du vid ett återvändande skulle uppfattas bryta mot seder och regler och därigenom vara skyddsbehövande. Migrationsverket konstaterar att du på samma sätt som du vant dig till med västerländska seder, kan vänja dig av med detsamma och anpassa dig till det kulturella och religiösa livsmönster du fötts in i och en gång lämnat i ditt hemland.”²⁴ Migrationsverket ifrågasätter inte att den sökande anpassat sig till västerländska seder, utan menar att personen kan vänja sig av med dem och istället anpassa sig till kulturen som råder i Afghanistan, men Migrationsverket för inget resonemang om att krav på anpassning i Afghanistan görs under hot om bland annat kroppsstraff.

Vid granskningen av de kartlagda besluten uppmärksammar vi vidare att Migrationsverket ofta behandlar västernisering som ett asylskäl som inte är tillräckligt, utan att vidare utreda om den sökande har västerniserats och därför riskerar att uppfattas på ett normbrytande sätt i hemlandet. Migrationsverket menar i många beslut att den som anpassat sig till Sverige och här västerniserats på samma sätt ska kunna återanpassa, eller anpassa sig, till de normer och seder som råder i Afghanistan. Ett exempel: ”Migrationsverket finner inte skäl att ifrågasätta att du, genom att under flera års tid ha vistats i Sverige, i viss mån kan ha anpassat dig till ett europeiskt levnadssätt. Verket anser dock att landinformationen inte ger stöd för uppgiften att en lång utlandsvistelse i ett västerländskt land innebär en risk för att utsättas för flyktinggrundande behandling. Det krävs därmed ytterligare riskhöjande omständigheter för att välgrundad fruktan för förföljelse ska anses föreligga (jfr. RS/089/2021, s. 4). Migrationsverket gör därför en individuell bedömning i varje enskilt ärende, där de kumulativa risker den

21 (European Union Agency for Asylum. EUAA, *Afghan nationals perceived as ‘Westernised’* [Q19], 2020. s. 3).

22 (European Union Agency for Asylum. EUAA, *Afghan nationals perceived as ‘Westernised’* [Q19], 2020 s. 9).

23 (European Union Agency for Asylum. EUAA, *Afghan nationals perceived as ‘Westernised’* [Q19], 2020. s. 12-13).

24 (MIV 169)

sökande löper på grund av sina personliga förhållanden beaktas.”²⁵

Reflektion och kritik

Rapportförfattarna ifrågasätter starkt att Migrationsverket i flera beslut menar att den sökande inte kunnat visa att hens uppfattningar är sådana att hen inte kan förväntas dölja dem i Afghanistan. Av artikel 10.1 i skyddsgrundsdirektivet framgår att begreppet politisk uppfattning ska avse hur en asylsökande har en åsikt, tanke eller tro i en fråga som rör de potentiella aktörerna som utövar förföljelse oavsett om sökanden har handlat i linje med denna åsikt, tanke eller tro.

Rapportförfattarna är kritiska till att Migrationsverket bedömer att det ankommer på sökande att återanpassa sig till hemlandets seder och bruk. Att anpassa sig till Afghanistans seder och bruk betyder i praktiken att sökanden måste följa sharialagar och praktisera religion. Dessutom görs kraven på anpassning under hot om kroppsstraff. Det rör sig alltså om en anpassning under tvång och att underkasta sig inhumana livsvillkor.

Det är anmärkningsvärt hur påståendet att den asylsökande kan anpassa sig till Afghanistans seder och bruk används mot den asylsökande. I andra sammanhang krävs det att nyanlända aktivt anpassar sig till svenska normer och värderingar. Frågan bör ställas till Migrationsverket om demokratiska värderingar, som till exempel kvinnors rättigheter och andra värderingar som anses vara viktiga i Sverige, inte är universella och har ett egenvärde. Kan vi samtidigt ha ett krav på att den som tvingas lämna Sverige ska vara beredd att anpassa sig till värderingar som vi i Sverige fördömer – och det med risk för att utsättas för förföljelse och kroppsstraff om de bryter mot dessa sociala normer?

Det är även i sammanhanget av vikt att lyfta att det sedan talibanernas maktövertagande inte har genomförts några tvångsutvisningar till Afghanistan. Eftersom det inte genomförs utvisningar från Sverige är det också svårare att ha aktuell och uppdaterad landinformation om vad personer som länge vistats i väst riskerar vid ett återvändande.

25 (MIV 160)

Skyddsbedömningar av asylsökande personer tillhörande minoriteten hazara

Bakgrund

Personer tillhörande minoriteten hazara utgör den tredje största etniska gruppen i Afghanistan och är till övervägande del praktiserande shiamuslimer.²⁶ Deras primära bosättningsområde är den bergiga regionen Hazarajat, som är belägen i landets centrala delar.²⁷ Personer tillhörande minoriteten hazara har genom historien blivit utsatta för omfattande förföljelse samt systematisk diskriminering och förtryck, vilket har påverkat deras ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter negativt.²⁸

År 2021 bedömde Frankrike att personer tillhörande minoriteten hazara efter talibanernas maktövertagande, riskerar att utsättas för skyddsgrundande behandling. På liknande sätt bedömde Belgien 2022 att personer som tillhör minoriteten hazara har rätt till flyktingstatus på grundval av en kumulativ bedömning, där den omfattande diskrimineringen mot gruppen beaktades.²⁹

Exempel på bedömningar och argumentation i Migrationsverkets beslut

Enligt de beslut som granskats har sammanlagt 103 av personerna åberopat sin hazariska etnicitet som skyddsskäl. Resultatet från kartläggningen visar att Migrationsverket inte bedömer att gruppstillhörigheten utgör en enskilt bärande skyddsgrundande faktor.

-
- 26 <https://www.ecoi.net/en/file/local/2074187/Situation+of+the+Hazaras+in+Afghanistan.pdf> s. 1
- 27 <https://www.ecoi.net/en/file/local/2074187/Situation+of+the+Hazaras+in+Afghanistan.pdf>, s. 1
- 28 <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G22/483/43/PDF/G2248343.pdf?OpenElement>. 4
- 29 <https://www.etc.se/debatt/sverige-utvisar-hazarerna-till-dod-och-foertryck>

Nedan presenteras utdrag från avslagsbeslut som illustrerar vanligt förekommande formuleringar.

”Migrationsverket bedömer att landinformationen inte talar för att hazarers situation numera förändrats på ett sådant sätt att medlemmar av minoriteten generellt riskerar förföljelse på grund av deras etniska eller religiösa tillhörighet. Det har vidare inte framkommit något i aktuellt ärende som ger skäl att tro att du löper särskild risk i detta avseende.”³⁰

”Av tillgänglig landinformation framgår att situationen för hazarer och shiamuslimer under de senaste åren, och sedan talibanernas övertag, har förvärrats. Under 2021 har flertalet angrepp riktats mot hazarer och shiamuslimer vilket resulterat i ett stort antal skadade och döda (Lifos 46027 s. 40–45). Migrationsverket bedömer i aktuell ansökan att den allmänna situationen för hazarer och shiamuslimer i Afghanistan emellertid inte är sådan att flyktingskap generellt kan anses föreligga enbart på grund av tillhörighet till folkgruppen. Det har inte framkommit att du tidigare utsatts med anledning av din religion och etnicitet, eller att det i övrigt föreligger en hotbild mot dig från aktörer i Afghanistan, varför Migrationsverket bedömer att du inte heller gjort sannolikt att du vid ett återvändande skulle riskera att utsättas för förföljelse.”

”Av kommunicerad landinformation framgår att hazarer och shiamuslimer blivit utsatta för attacker och även illabehandling i Afghanistan efter att talibanerna tog över makten i landet. Det finns också negativa attityder emot och diskriminering förekommer mot hazarer. (Lifos 46424, sid. 83–85). Landinformation ger däremot inte stöd för att enbart det faktum att en person är hazar innebär en risk för förföljelse. Det har inte framkommit att du blivit utsatt för något i Afghanistan på grund av att du är hazar och inte heller att du skulle vara extra utsatt vid ett återvändande. Du har därför inte kunnat göra sannolikt att du känner en välgrundad fruktan för förföljelse på grund av att du är hazar.”

”Migrationsverket bedömer att situationen för hazarer och shiamuslimer i Afghanistan är svår och att de utgör en särskild utsatt grupp i landet. Migrationsverket bedömer dock att landinformation inte ger stöd för uppgiften om att situationen för hazarer och shiamuslim är sådan att hazarer och shiamuslimer generellt riskerar att utsättas för förföljelse. Det krävs därför individuella omständigheter

för att du ska anses riskera förföljelse med anledning av din etnicitet och religionsuppfattning. Migrationsverket bedömer att det inte framkommit några omständigheter i ditt ärende som tyder på att du skulle vara särskilt utsatt som hazar och shiamuslim i Afghanistan.”³¹

Migrationsverket har i enstaka fall beaktat den hazariska etniciteten som skyddsgrundande i en sammantagen bedömning med andra faktorer. I exemplet nedan har Migrationsverket i första hand bedömt att tillhörigheten till minoriteten hazara inte är en generell grund för skydd, för att sedan beakta den grunden i en samlad bedömning. *”Mot bakgrund av dina muntliga uppgifter och att du tillhör riskgrupper i och med att du är hazar och har synliga tatueringar samt aktuell landinformation gör Migrationsverket därför bedömningen att du vid ett återvändande till Afghanistan riskerar förföljelse på grund av tillskriven religiös och politisk uppfattning på grund av att du frånfallit islam och på grund av din sekulära hållning.”³²*

Riskfaktorer som var för sig inte anses utgöra risk för skyddsgrundande förföljelse kan, i kombination med andra riskfaktorer, leda till en välgrundad fruktan för skyddsgrundande förföljelse på kumulativa grunder. Migrationsverket ska beakta den kumulativa risken av olika riskfaktorer i sina skyddsbedömningar.³³ Exemplet ovan utgör dock ett undantag. I många beslut görs ingen sammanvägning eller så görs en generell sammanvägning i slutet av ett beslut utan att det redogörs för hur de olika riskfaktorerna har bedömts påverka varandra.

Reflektion och kritik

Den franska Migrationsöverdomstolen CNDA avkunnade den 5 november 2021 en prejudicerande dom³⁴ där domstolen konstaterade att alla personer som tillhör minoriteten hazara, sedan talibanernas maktövertagande, riskerar skyddsgrundande behandling i Afghanistan från talibanerna. Domstolen drog denna slutsats utifrån ny landinformation om flera utförda

30 MV_107

31 MV_117

32 MV_183

33 UNHCR:s handbok för fastställande av flyktingstatus, MIG 2006:1, MR-kommitténs avgörande i Q.A. mot Sverige, 3070/2017

34 Cour Nationale Du Droit D’asile, N° 20025121

attacker och en ökad osäkerhet och rättsosäkerhet för hazara sedan talibanernas maktövertagande. Svenska Migrationsverket har om och om igen kommit till motsatt slutsats. Trots tillgången till gemensam landinformation väljer alltså EU-länderna att tolka informationen olika, vilket sålunda resulterar i skilda bedömningar av gruppens skyddsstatus. Denna oenighet är särskilt anmärkningsvärd mot bakgrund av EUAs arbete att uppnå en enhetligare bedömning av asylsökningarna inom unionen, där asylsökande skall behandlas likvärdigt.³⁵ Skillnaderna i bedömningarna är oacceptabla och drabbar enskilda hårt. Det är nödvändigt att granska denna skillnad vidare. Frågor som bör ställas till migrationsverket är: varför varierar bedömningarna om hazarernas skyddsbehov så kraftigt bland EU:s medlemsländer? Varför anser svenska Migrationsverket, i motsats till sina motsvarigheter i andra länder, att personer som tillhör minoriteten hazara inte riskerar skyddsgrundande behandling?

Personer som tillhör minoriteten hazara har inte sällan också andra riskfaktorer som lyfts i deras ansökningar om skydd. Sverige har tidigare fått kritik av bland annat FN:s kommitté för de mänskliga rättigheterna för att inte ha genomfört kumulativa bedömningar korrekt. I ett beslut från 2020 konstaterar FN:s kommitté för de mänskliga rättigheterna att de svenska myndigheterna, i det enskilda ärendet, bedömt varje skyddsgrund separat och inte gemensamt, trots att alla skyddsskäl i kombination ökade risken för klaganden och medförde att en utvisning skulle strida mot FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR).³⁶ Rapportförfattarna anser att Migrationsverket måste göra framåtsyftande kumulativa bedömningar där olika riskfaktorer vägs samman och bedöms tillsammans. Beslut där riskfaktorer inte sammanvägs eller där sammanvägningen är generisk leder till att personer som sammanvägt ska anses skyddsbehövande inte tillerkänns skydd. Det behövs vidare granskning av Migrationsverkets kumulativa bedömningar.

35 <https://euaa.europa.eu/about-us/what-we-do>

36 MR-kommitténs avgörande i Q.A. mot Sverige, 3070/2017

Skyddsbedömningar av asylsökande kvinnor/flickor

Bakgrund

Situationen för kvinnor har länge varit svår i Afghanistan, men förvärrades efter maktövertagandet. Talibanerna avskaffade ministeriet för kvinnofrågor och återinrättade *Ministeriet för spridning av dygd och förebyggande av last*. I maj 2022 utfärdade talibanerna ett dekret som förpliktade kvinnor att vara helt täckta, ansikte och kropp, i offentligheten. Kvinnor uppmanades att bära burqa och stanna hemma i så stor utsträckning som möjligt. Dekretet fastställde även en förteckning över straff för kränkningar, inklusive varningar. Den 1 augusti 2022 släppte EUAA en COI-rapport, *Targeting of Individuals*, som redogjorde för riktade angrepp mot individer och hur situationen såg ut för vissa riskgrupper, såsom kvinnor. Av rapporten framgick bland annat att kvinnor som en följd av att de inte tillåts arbeta drabbas oproportionerligt i den pågående humanitära krisen.³⁷ Även Amnesty International rapporterar att talibanerna, sedan maktövertagandet, har kränkt kvinnors och flickors rätt till utbildning, arbete och fri rörlighet, de har raserat systemet för stöd till kvinnor och flickor som flyr från våld i hemmet, de har godtyckligt fängslat kvinnor och flickor för brott mot talibanernas diskriminerande regler, och deras maktövertagande har bidragit till en ökning av antalet barnäktenskap och tvångsäktenskap. Kvinnor som fredligt protesterade mot dessa restriktioner och talibanernas politik, har blivit trakasserade, hotade, gripna, och med tvång försvunnit.³⁸

Den 6 december 2022 publicerade Migrationsverket ett nytt rättsligt ställningstagande av vilket framgick att Migrationsverket bedömer att det är sannolikt att kvinnor och flickor i Afghanistan i allmänhet, inbegripande även kvinnor och flickor i familj med manligt överhuvud, genom en ackumulation av olika åtgärder riskerar att utsättas för diskriminering på en sådan nivå och med så kraftiga begränsningar av

37 https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2022-09/2022_05_COI_Report_Afghanistan_Targeting_of_Individuals_EN.pdf, s 85 ff.

38 Amnesty International, *Death in Slow Motion: Women and Girls under Taliban Rule* [Afghanistan], 2022-07-27, Lifos 46620

sina grundläggande fri- och rättigheter att detta vid en framåtsyftande bedömning når upp till förföljelse, jfr artikel 9.1 b skyddsgrundsdirektivet. Detta medför att en asylsökande kvinna eller flicka från Afghanistan ska bedömas vara flykting på grund av tillhörighet till viss samhällsgrupp, det vill säga kön, enligt 4 kap. 1 § utlänningslagen.

Innan det rättsliga ställningstagandet antogs den 6 december 2022 fattades kontinuerligt utvisningsbeslut för afghanska flickor och kvinnor. Så sent som hösten 2022 ansåg Migrationsdomstolen i Göteborg att den allmänna situationen för kvinnor i Afghanistan är svår men att den inte är sådan att alla kvinnor riskerar förföljelse eller annan skyddsgrundande behandling.

Exempel på bedömningar och argumentation i Migrationsverkets beslut

Vid granskning av beslut från Migrationsverket förekommer flera beslut där Migrationsverket bedömt att situationen för kvinnor inte var så allvarlig att kvinnor riskerade skyddsgrundande behandling enbart på grund av kön.

Ett ärende gällde en ensam mamma och hennes dotter. Kvinnan anförde bland annat att hon saknar manligt nätverk i Afghanistan och att familjen därför befinner sig i en särskilt utsatt situation. Migrationsverket bedömde att kvinnan inte lämnat tillförlitliga uppgifter om att familjen saknar ett manligt nätverk i Afghanistan. Migrationsverket meddelade avslag i maj 2022. I beslutet skrivs ingenting om situationen för kvinnor och flickor i Afghanistan, trots att kvinnors och flickors rättigheter redan i maj 2022 fråntagits dem.³⁹

Ett annat ärende gällde en kvinna som befunnit sig i Sverige sedan 2015. Hon berättade bland annat att hon inte delar värderingar med talibanrörelsen och att hon som en återvändare från väst kommer att ses som en avfälling från islam samt att hon som kvinna kommer att bli förtryckt. Vidare berättade kvinnan att hon i Afghanistan inte skulle kunna leva i frihet, inte kunna röra sig fritt och inte kunna ha ett socialt liv. Migrationsverket meddelade den 25 november 2022 ett avslagsbeslut och skrev bland annat följande.

”Migrationsverket konstaterar att du är uppvuxen i Afghanistan och att du bott där stora delar av ditt vuxna liv. Migrationsverket bedömer därför att det inte kan anses oskäligt att anta att du kan återanpassa dig till livet i Afghanistan och där leva på ett sätt som gör att du inte uppmärksammas även om detta skulle innebära en inskränkning för dig[...] Migrationsverket bedömer att även om situationen för kvinnor är utsatt i Afghanistan så medför inte själva tillhörigheten till gruppen ett skyddsbehov. Du har anförts att du i Afghanistan inte kommer ha samma frihet som i Sverige, något som Migrationsverket inte ifrågasätter. Migrationsverket vill i sammanhanget dock påtala att du även i Sverige bär täckande slöja.”⁴⁰

Reflektion och kritik

Migrationsverket gjorde i december 2022 alltså en kovändning i fråga om kvinnors och flickors skyddsbehov i Afghanistan. Innan det rättsliga ställningstagandet antogs den 6 december 2022 fattades avslagsbeslut för kvinnor och flickor från Afghanistan. Kartläggningen visar till exempel att kvinnor och flickor som ansågs ha ett manligt nätverk inte bedömdes ha skyddsbehov. Att rättsläget förändras när ett nytt rättsligt ställningstagande publiceras är i sig inte ett problem. Det rättsliga ställningstagandet som bedömer att kvinnor från Afghanistan är i behov av skydd var dessutom ett nödvändigt och välkommet sådant. Det är dock ett stort problem att det tog Migrationsverket ett och ett halvt år att komma fram till detta ställningstagande trots omfattande information om situationen för kvinnor i Afghanistan. Det är även ett problem att publiceringen av det rättsliga ställningstagandet inte föregicks av ett beslutsstopp i dessa ärenden eftersom att avslagsbeslut sannolikt fattats samtidigt som den rättsliga avdelningen utformat en annan bedömning.

Att samma omständigheter den 5 december 2022 inte anses vara skyddsgrundande för att sedan och plötsligt vara det den 7 december visar även på att vad Migrationsverket definierar som skyddsgrundande omständigheter är en konstruktion utifrån den helhetsbedömning som beslutats av rättsavdelningen, snarare än att helhetsbedömningen grundar sig på de redovisade omständigheterna i det enskilda fallet.

39 MV_16

40 MIV_144

Omprovning av gamla hotbilder

Bakgrund

Många av de granskade ärendena aktualiserar frågan om ny prövning efter att nya omständigheter uppstått i Afghanistan av så omfattande karaktär att ärenden behöver bedömas på nytt. Med anledning av detta har vi granskat i vilka fall Migrationsverket gör nya bedömningar av omständigheter i ärenden som tidigare avslagits.

I denna del har två olika former av bedömningar granskats. För det första har nya bedömningar av gamla accepterade hotbilder granskats. Det som avses här är huruvida Migrationsverket gör en annorlunda bedömning av en omständighet som redan i det första avslagsbeslutet bedömdes som trovärdig. Man kan föreställa sig exemplet; en person har en hotbild från en lokal taliban. Migrationsverket accepterar denna hotbild men hänvisar personen till internflykt vilket leder till ett avslag i uppehållstillståndsfrågan. Hur bedöms denna hotbild i Migrationsverkets nya prövning efter talibanernas maktövertagande?

För det andra har vi kartlagt beslut där Migrationsverket har ändrat sin bedömning i fråga om trovärdighet. Här kan man föreställa sig exemplet; En person har en hotbild från en lokal taliban, hotbilden har inte ansetts som trovärdig vid den första prövningen och har därför inte beaktats. Hur gör Migrationsverket sina bedömningar av dessa omständigheter, i den andra prövningen, om nya bevis för omständigheten framkommer?

Exempel på bedömningar och argumentation i Migrationsverkets beslut

Av 167 granskade beslut är 127 beslut bedömningar som görs för andra gången av Migrationsverket.⁴¹ I

41 De ärenden som bedöms för andra gången kan göras av två olika anledningar. En anledning kan vara att ett beslut har preskriberats och att den sökande därefter på nytt har sökt asyl. En annan anledning kan vara att en person med ett lagakraftvunnet beslut har lämnat in en anmälan om verkställighetshinder på grund av förändrade omständigheter i landet och att anmälan om verkställighetshinder har medfört en ny prövning.

127 ärenden finns därmed omständigheter som har bedömts tidigare.

I åtta av de 127 besluten har Migrationsverket gjort en ny bedömning av gamla accepterade hotbilder. I fem av dessa beslut har den gamla hotbilden accepterats även i den nya prövningen vilket medfört att skydd har beviljats. I två grundbeslut hänvisades till internflykt, medan det i omprovningen inte längre ansågs vara möjligt med internflykt. Så här motiverar Migrationsverket ett av besluten: "Migrationsverket och migrationsdomstolen har tidigare lagt dina uppgifter om hotbilden från talibaner med anledning av din pappas arbete i Afghanistan till grund för bedömningen. [...] Migrationsdomstolen bedömer att internflykt gick att tillämpa och att X var ett rimligt och relevant internflyktsalternativ för dig [...] Migrationsverket bedömer mot bakgrund av vad du åberopat i grundprövningen och den bedömningen som gjorts av såväl Migrationsverket som migrationsdomstolen att internflykt i ditt fall varken är rimligt eller relevant."⁴² I det andra beslutet har maktövertagande enligt Migrationsverket gjort att hotet har en allvarligare karaktär eftersom personen som hotet kommer från har en starkare maktposition. Personerna har efter ny prövning därmed beviljats uppehållstillstånd.

I de övriga tre beslut har den gamla hotbilden som accepterats i den första asylprövningen men som av olika skäl vid det tillfället inte ansetts tillräcklig, vid en andra bedömning inte ansetts kvarstå. Ett exempel på argumentation kan vara: "Migrationsverket bedömer att oavsett om du blev attackerad år 2011/2012 [...] finns det enligt verket ingenting som talar för att de som ska ha attackerat dig och din bror skulle ha något som helst intresse för dig idag. [...] Migrationsverket bedömer att du inte har lämnat tillförlitliga uppgifter om att personerna som ska ha attackerat dig år 2011/2012 utgör en hotbild gentemot dig om du idag återvänder till hemlandet. Denna uppgift kommer därför inte att ligga till grund för verkets bedömning av din rätt till skydd."⁴³ Ett annat exempel på motivering är: Varför talibanerna skulle ha närmare kännedom om vem du är, även oaktat din långa frånvaro från landet, förefaller därför som osannolikt.⁴⁴

42 MV_129, se även MV_120 och MV_122

43 MV_158

44 MV_169

I endast ett beslut av de 127 besluten där Migrationsverket tagit ställning för andra gången har verket ändrat sin bedömning av den sökandes trovärdighet. ”Vid din föregående asylansökan berättade du att din make blivit bortförd av talibaner. Migrationsverket bedömde då att du inte kunde göra denna omständighet tillförlitlig. Migrationsverket konstaterar att du fortsatt åberopar att din make förts bort av talibaner. Det har gått cirka sju år sedan du berättade om din man och vad som hänt honom. Ingen ny information har kommit fram gällande försvinnandet av din man, men inte heller uppgifter som tyder på att han har påträffats eller att du fått kontakt med honom. Migrationsverket bedömer mot bakgrund av ovan att uppgiften att din make är försvunnen är tillförlitlig.”⁴⁵

Reflektion och kritik

Granskningen visar att Migrationsverket generellt ger det äldre avgörandet omfattande tyngd och att det krävs något nytt av omfattande tyngd för att Migrationsverket ska överväga att göra en ny bedömning. Även med nya omständigheter kan slutsatsen vara att det inte räcker till för att göra en annan bedömning. Det är anmärkningsvärt att Migrationsverket endast i ett fall bedömt att en person kunnat göra en omständighet trovärdig som inte gjordes trovärdig i den första asylprocessen.

Det bör i sammanhanget lyftas vilka svårigheter som kan finnas i att visa på hotbild när personen inte har varit i landet på 7–8 år. Frågan är hur detta ska/bör påverka bedömningen? I avsnittet nedan granskas Migrationsverkets bedömningar av andrahandsuppgifter och uppgifter som anses vara spekulationer. Det låga bevisvärde som tillskrivs dessa uppgifter medför att det kan bli orimligt svårt att visa på hotbilder när en person vistats länge utanför Afghanistan.

Gamla hotbilder bedöms även när Migrationsverket omprövar beslut om skyddsstatus, vilket kan leda till återkallelse av uppehållstillstånd. Migrationsverket har ökat arbetet med att återkalla skyddsstatus för personer som inte längre uppfyller villkoren för skyddsstatus. Vid dessa utredningar förordnas inte offentligt biträde eftersom det inte är fråga om uppehållstillstånd eller utvisning. Det är problematiskt att personer med eller utan permanenta uppehållstillstånd, utan offentligt biträde,

genomgår skyddsstatusutredningar inom ramen för en återkallelseprocess. Risker är påtagliga att utredningen eller bedömningen varken blir fullgod eller rättssäker och att personer som kanske skulle ha beviljats skyddsstatus på annan grund än sin till exempel sin ålder blir utan.

Fråga om tillförlitligheten vid andrahandsuppgifter och spekulationer

Bakgrund

Många av de omständigheter asylsökande berättar om angående sina skyddsbehov kan inte bevisas med skriftlig eller likvärdig bevisning. Det innebär att bedömningar i asylärenden ofta i stort bygger på den asylsökandes muntliga berättelse. Att värdera den muntliga berättelsen är därmed en central del i bedömningen av skyddsbehov.

I förarbetena till utlänningslagen framhålls att beviskraven inte kan ställas alltför högt när det gäller påståenden om risk för förföljelse, eftersom någon fullständig bevisning som klart kan styrka att det finns en sådan risk sällan kan läggas fram. Sökandens berättelse får därför godtas om den framstår som trovärdig och sannolik (se prop. 1996/97:25 s. 98). En berättelse ska anses trovärdig om berättelsen är sammanhängande, saknar motsägelser, är oförändrad, inte strider mot kända fakta, är rimlig, om sökanden sökt asyl nära inpå flykt, om sökanden talar sanning, om berättelsen är detaljerad.⁴⁶

I de beslut som granskats i kartläggningen av Migrationsverkets utredning av skyddsbehov ser vi dock även andra kriterier i bedömning av trovärdighet. Det rör frågan om trovärdigheten/tillförlitligheten i en berättelse som innehåller andrahandsuppgifter och spekulationer.

Frågan om andrahandsuppgifter och spekulationer aktualiseras i många av besluten som granskats. I sammanhanget är det relevant eftersom majoriteten av ärendena rör sökande som redan sökt asyl en gång

45 MV_156

46 Simon Andersson, Christian Diesen, Annika Lagerqvist Veloz Roca mfl *Prövning av migrationsärenden* s 318

och som vistats utanför Afghanistan i många år. Ny information om sakernas tillstånd i hemlandet som når de sökande kan därför i stor utsträckning förväntas vara uppgifter som kommer från någon annan. På samma sätt är det sannolikt att frågan om förändrad risk på grund av det förändrade läget i Afghanistan kan benämnas som spekulation.

Exempel på bedömningar och argumentation i Migrationsverkets beslut

I 13 av de 182 granskade besluten har uppgifter avfärdats av Migrationsverket på grund av att de anses vara spekulationer. I 26 av de 182 granskade besluten har uppgifter avfärdats på grund av att de är andrahandsuppgifter. I 33 av dessa 39 beslut har utfallet blivit ett avslag. Det är tydligt att uppgifter som är andrahandsuppgifter och/eller anses som spekulationer har stor betydelse för utfallen i fråga om skyddsbehov och uppehållstillstånd.

Frågan om andrahandsuppgifter blev i de beslut som kartlagts mest aktuella i relation till hotbilder som kommer antingen från talibaner eller familjemedlemmar. I fråga om spekulationer rör det sig huvudsakligen om huruvida talibaner känner till omständigheter om den sökande såsom tro, politisk åskådning eller sexualitet.

Granskningen visar att frågan om en uppgift är en andrahandsuppgift ofta är avgörande vid bedömning av om en uppgift är trovärdig eller tillförlitlig, och i förlängningen om uppgiften kan läggas till grund för bedömningen av skyddsbehov.

Att något är en andrahandsuppgift leder, bland de beslut som granskats, utan undantag till att uppgiften inte tas med vid bedömningen av personens behov av skydd. Det används alltså som ett argument för att bortse från vad någon har sagt. Detsamma gäller när uppgifter anses utgöra spekulation.

Här är exempel på hur Migrationsverket återkommande resonerar då frågan om spekulation eller andrahandsuppgifter uppstår:

”Migrationsverket bedömer därför att uppgiften om att de kommer utsätta dig för hämndaktioner för att folk

beväpnar sig i större utsträckning uteslutande består utav dina egna antaganden och spekulationer.”⁴⁷

”Migrationsverket konstaterar inledningsvis att de nya omständigheter du anfört endast utgår från andrahandsuppgifter. Inledningsvis finner inte verket anledning att ifrågasätta att det förekommit en konflikt mellan din familj och din familj, vilket också Migrationsdomstolen framfört i den tidigare domen. Migrationsverket finner dock att de, nu anförda, andrahandsuppgifter du anfört inte gör sannolikt att det föreligger en sådan konkret hotbild mot dig att det är sannolikt gjort att du riskerar förföljelse på grund av denna hotbild. Migrationsverket framhåller särskilt att de uppgifter du anfört om att familj har kopplingar till talibanerna är vaga andrahandsuppgifter. Migrationsverket konstaterar också att det var omkring 10 år sedan olyckan inträffade. Att mannens släktingar fortfarande skulle eftersöka dig, eller att de skulle kunna finna dig i Afghanistan, rör sig därtill om andrahandsuppgifter med ett lågt bevisvärde.”⁴⁸

Reflektion och kritik

Det finns flera risker med att bedöma spekulationer. Rådgivningsbyrån har i sin rapport från 2019 lyft några problem som kan uppstå om uppgifters tillförlitlighet bedöms utifrån kriteriet om något är spekulation/andrahandsuppgift.⁴⁹ Någon som har utsatts för förföljelse behöver inte veta varför hen har utsatts. Om en asylsökande får frågan varför man utsatts för tvångsgifte och svarar genom att spekulera bör det inte ha en negativ inverkan på bedömningen av tillförlitligheten. Skillnaden mellan att veta och spekulera är

47 MV_157

48 MV_143

49 I Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar rapport från 2019 lyfts frågan om spekulationer och andrahandsuppgifter som tillförlitlighetskriterier vid bedömning av muntliga utsagor. Rapporten framhåller att det saknas vetenskapligt stöd för att dessa kriterier är lämpliga vid bedömningen av tillförlitlighet/trovärdighet.

Tillförlitliga kriterier? En granskning av Migrationsverkets tillförlitlighetsbedömningar av asylberättelser, Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar. 2019, s 14 ff

även en fråga om hur säker uppgiftslämnaren är eller säger sig vara. Att någon spekulerar eller antar kan därför inte konsekvent hållas emot den enskilde i en tillförlitlighetsbedömning.⁵⁰

Det är viktigt att Migrationsverket i sina bedömningar av uppgifter som tycks vara spekulationer inte stannar vid att konstatera att något är en spekulation. Det måste utredas om det finns grund för spekulationerna. Här är två exempel på när spekulationer skulle kunna utgöra grund för behov av skydd; En sökande vet kanske inte vem som dödat hans familj men om de har varit i konflikt med talibaner och de har dödat andra familjer så kan det finnas viss grund för spekulationen. På samma sätt utgör det en spekulation när en person med tatueringar uppger att hen riskerar att utsättas för stigmatisering vid ett återvändande. När spekulationen stämmer överens med landinformation bör viss grund för spekulationen kunna antas vilket även bör medföra att uppgiftens tillförlitlighet stärks. Båda dessa frågor återkommer bland de beslut som granskats.

Det är oroande att spekulation utgör ett kriterium för att avgöra den sökandes tillförlitlighet. Det är särskilt oroande i fråga om risk vid återvändande till ett land med så omfattande och genomgripande förändringar. För personer som inte varit i sitt hemland på många år är det svårt att producera andra bevis än grundade spekulationer. Spekulationer som stämmer överens med landinformation bör inte kunna lämnas utan avseende.

I fråga om andrahandsuppgifter finns också andra överväganden att göra. Det finns självklart en inbyggd osäkerhet i andrahandsuppgifter. Men det finns

uppgifter som av naturliga skäl är andrahandsuppgifter. Exempelvis kan en person som inte besökt sitt hemland på många år inte lämna förstahandsuppgifter därifrån. Det framstår som orimligt att bortse från alla andrahandsuppgifter enbart med hänvisning till att den asylsökande själv inte är primärkällan. Vi anser att det rimligen kan krävas av en myndighet med utredningsskyldighet att åtminstone utreda hur den enskilde har fått tag i andrahandsuppgifterna. Att endast konstatera att det rör sig om andrahandsuppgifter och att de därför inte är tillförlitliga är inte tillräckligt.

För en sökande som inte befinner sig i Afghanistan blir det i sammanhanget svårt att visa på att en hotbild fortsatt föreligger genom annat än andrahandsuppgifter. Frågan är om man kan avskriva en sådan uppgift om den i övrigt är trovärdig? På samma sätt kan spekulationer som överensstämmer med aktuell landinformation lyftas som relevanta bevisunderlag.

50 I Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar rapport från 2019 lyfts frågan om spekulationer och andrahandsuppgifter som tillförlitlighetskriterier vid bedömning av muntliga utsagor. Rapporten framhåller att det saknas vetenskapligt stöd för att dessa kriterier är lämpliga vid bedömningen av tillförlitlighet/trovärdighet.

Tillförlitliga kriterier? En granskning av Migrationsverkets tillförlitlighetsbedömningar av asylberättelser, Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar. 2019, s 14 ff

Avslutande kommentarer

Denna kartläggning har haft som syfte att granska hur bedömningar görs i afghanska medborgares asylansökningar i första instans i Sverige efter den förra regimens fall i Afghanistan och talibanernas maktövertagande i augusti 2021. I rapporten presenteras vilka överväganden som görs, hur besluten motiveras och hur maktövergången påverkar utfallen i asylansökningar för personer som kommer från Afghanistan. Arbetet har gjorts i syfte att ge ökad kunskap om hur asylskäl har bedömts i de nya ansökningar som har tillåtits efter talibanernas maktövertagande. Förhoppningen är att kartläggningen ska kunna utgöra underlag för FARR och andra aktörer i asylrättsrörelsen i Sverige för att kunna bedriva påverkansarbete.

Kartläggningen omfattar beslut som nu är uppemot två år gamla. Utvisningsbeslut till Afghanistan fattas dock fortfarande, många gånger i preskriberade ärenden eller som nämnts i ärenden rörande unga vuxna som har haft tillfälliga uppehållstillstånd. De som får avslag hamnar i juridiskt limbo då tvångsutvisningar inte verkställs i dagsläget och det är fortsatt så att många reser vidare till andra EU-länder i hopp om en annan bedömning av sina skyddsskäl. Vi ser tyvärr inte att situationen för utsatta grupper i Afghanistan har förbättrats. Europarådets resolution 2522 från oktober 2023 om den humanitära krisen i Afghanistan uttrycker att deportationer till Afghanistan inte bör genomföras och att afghaner som inte har beviljats åtminstone tidsbegränsat internationellt skydd bör

försäkras andra former av laglig vistelse i det land man söker internationellt skydd.⁵¹

I denna undersökning har vi kunnat konstatera att Migrationsverket alltför sällan gör en sammanvägd bedömning av olika riskfaktorer. Vi vill avslutningsvis uppmana till att Migrationsverket gör en sammanvägd bedömning av hur alla dessa enskilda ärenden faller ut: Är det logiskt att alla kvinnor från Afghanistan bedöms riskera skyddsgrundande behandling vid ett återvändande, medan nästan inga män (som förväntas anpassa sig genom att till exempel medverka i förtrycket av kvinnor), bedöms ha behov av skydd? Är det rimligt att afghaner i Sverige, verkligen har en svagare hotbild än afghaner som sökt skydd i andra länder i Europa? Är det rimligt att enbart bedöma vilken form av förföljelse det skulle innebära att behöva anpassa sig till sociala normer i Afghanistan, men inte bedöma vilken förföljelse den riskerar som vägrar att anpassa sig till dessa normer?

Slutligen: Är det rimligt att Migrationsverket lägger så stor vikt vid vilka bevis och förstahandskällor personer som levit i Sverige har kunnat visa fram efter talibanernas maktövertagande, när det som ska bedömas är personlig RISK för förföljelse – inte bevis?

Med dessa slutliga reflektioner som snarast riktar sig till beslutsfattarna hoppas vi att denna rapport ska vara till stöd för asylsökande, rådgivare och biträden i asylproceduren.

51 <https://pace.coe.int/en/files/33155/html>